

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Me'or ha-golah

Lehmann, Marcus Lehmann, Marcus

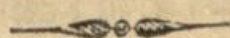
Ṽilna, 650 [1889 oder 1890]

דוסה י.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9244

ועתה חרפת אישי אל חיקי תשוב ואם תבואהו שואה ומשואה, או יקרנו אסון ורעה, רק אנכי אֶשְׁמָה בדבר! אמנם לְהִתָּם פשעי ולכלות חטאתי אתאמין להיות מחסה עליו לבל תשיגנו רעה, וכאישון עיני אנצרהו, ואת כבוד ביתו לא אתן לקללה ולחרפה.

הה! אַתָּה נפש יקרה, דבורה האמללה! במה כחך גדול כי תיחלי? גם ידיך תקצרנה לעמוד בפרץ ולמלט את נפש אישך מרעתו המתרגשת לבוא כשואה עליו.

ה ס ו ד

אך לשוא שמח הסרים יאהאן ויתברך בלבבו כי בקרב הימים תכלה מלאכת המאזנים לשקול את הכסא; כי אחרי אשר נסה האמן באסיליקוס מאתונא פעמים רבות להחל את המלאכה הגדולה הזאת, נוכח לדעת כי כל פעלו יהיה מאפע, ועל כן הודיע להסרים יאהאן כי ככל ההולכים לפניו אין לאל גם ידו לעשות את המאזנים אשר הוא מבקש. עתה התבונן יאהאן כי רק להבל יכלה כחו אם יתאמץ עוד הפעם לבקש לו אמן לעשות מאזנים, וַיֵּאָשׁ מתקוּתוֹ זֹאת, ויחשוב לו מחשבות ותחבולות שונות אולי יצלה הפצו בידו לשקול את הכסא בדרך אחרת; ויקרא אליו את מיכאל בן אחותו ושניהם יחד נדברו ויועצו במשך שעות אחדות כדת מה לעשות להפיל את רבי גרשם למשואות. — ויהי בערב יום אחד ורבי גרשם יושב בחדר למודו והוגה בספרי התלמוד, ודבורה — אשר רבת שבעה לה עמל ותלאה מעבודת הבית כל היום — נמה שנתה בחדר משכבה, ואך עיני מעליטטא

עוד לא ראו שנה, ותבוא גם היא אל חדר הלמוד ותשב על יד אישה. ורבי גרשם אשר שם כל מעינו ומחשבות לבו להעמיק חקר בדברי התלמוד, ויצלול במימיו האדירים, לא שמע ולא האזין כי אשתו יושבת אצלו, ורק אחרי אשר נאנתה מעליטמא בשברון מתנים, נשא את עינו ויראָהּ.

האם הנך פה בחדרי? מעליטמא שאל אותה רבי גרשם, מדוע לא תשכבי לנוח ולהחליף כח, ומה לך כי ככה תאנחי מקירות לבבך?

„אהה! קראה מעליטמא וזים דמעות פריץ מעיניה, איך לא אאנח דום ואני מר לי מר, אהה! אבדתי אבדתי!“ . רבי גרשם חתם את ספרו הפתוח לפניו ויבטן בפני אשתו כמשתומם ומשתאה.

„נעויתי משמוע, אהובת נפשי אמר רבי גרשם אליה, הגידי נא לי מה זה יחסר לך?“ .

„מה יחסר לי?“ ומה יש לי? הן בדודה אנכי פה בתבל, אבי ואמי עזבוני בעזבם את ארצות החיים גם אֶחָ גם אָחות אין לי אשר בצלם אחסה ואתלונן!“

„ואני אישך?“ . אהה! בעיניך נבאשתי מאד, כי דבורה אשר תשנאני הכלית שנאה בקנאתה אלי הקשה כשואל, תספר את כל צעדי, תצפון את עקבי, ותטפול עלי שקר ככל העולה על רוחה הרעי .

„אל תירא ואל תחת, בתי! הן ידעת את עוצם אהבתי אותך העצורה כאש בעצמותי, ואיך נחשבת בעיני ואבטח בך!“ .

„לא כנים דבריך, ידעתי כי נשתה אמונתך בי!“ .

„איך תוכלי להוציא מפיך דברים כאלה? האם נוכחת אף פעם אחת כי לא אתן אמן בך?“ .

„לא פעם אחת, אך פעמים רבות! האם נתת לי אות

מאז ועד עתה כי אתה אוהב אותי וכוטח באמונת רוחי? .
שאלו ממני ואתן לך אות בכל לבי!

ומה אשאל כרגע? — טוב איפוא, בזאת תבחן: אם
תתן ספר כריתות לדבורה הטפה אותי בחץ שחוט לשונה
ותמרר ביגון חיי, ותשלחה מביתך.

רבי גרשם התפלץ ויתחלתל מאד ויתר מטקומו.
לא כן, אהובתי! דבר רבי גרשם אליה בנפש נבוכה,
שאלה כזאת אל תשאלו ממני, אהה! אל תבקשי מאתי
כדבר הזה! דבורה היא אשת נעורי, והיא בת מורי האהוב
והנחמד, מלמדי להועיל אשר כל תורתו מבאר חכמתו שאבתי,
וזכרונו קדוש הוא בעיני, והיא גם היא נפש זפה ותמימה
אשה יקרה; אם חטאה נגדך לא עשתה זאת משנאתה אותך,
אך מאהבתה הגדולה אלי! אהה, טוב מותי מעשות רעה
גדולה כזאת לדבורה הישרה בבנות ישרון!

דבורה הישרה! ואני אינני שנה לך; ימי חיי יכלו
בהבל, ברגזה ובדאגה, אשת נעוריד תוכל למחוז את לבבי
ולהדאיב את נפשי כל הימים, ומה מנך יהלוך? אם רק
דבורה הישרה תשב לבטח ולא יגורה רע.

מעליטטא! אל תוסיפי להמריצני ולאצני בדברים מרים
כאלה. ידעתי כי אוריד נפש דבורה בדם שאולה אם אמלא
חפצך זה. בקשי ממני את כל אשר תשאלך נפשך אך את
הדבר הזה בל תעלי על שפתיך כי לא אוכל עשהו.

כדבריד כן אעשה, לא אוסיף להרגיזך ולהאיץ בך
בשאלתי זאת! אבל איזה אות אתר אבקש ממך כי באמת
ובתמים תאהבני? — אפם אני אתן אמון לדבריד כי אהבתני
אף תבטח בי בכל לבבך.

מעליטטא עצרה במלים, ותלטוש עיני אהבה לאישה,
והיא, אשר יפי תאר פניה וחמרת יפעתה לקחו נפש כל

גבר בשומו עיניו עליה — בהעיפה עיניה יונים על אישה ,
 וְהָאֵר פָּנֶיהָ אֵלָיו , נסכה רוח קסם עליו ותקחהו בעפעפיה ; הן
 בהיותה עוד בבית אביה נודע יפיה לשם ולתהלה בכל
 העיר קאנסטאנטינאפעל , ומה גם במשך שתי שנים
 מעת נשאה רבי גרשם לו לאשה ותמצא בביתו כל טוב ,
 וכל אשר שאלו עיניה לא אצל כמנה , נוסף יפיה על אחת
 שבע . כי אהב אותה אהבה טהורה וישרה , ולא השך ממנה
 כל הפצה ויתן לה את כל משאלות לבה .

אחרי דומיה ממושכה רגעים ספורים אמרה מעליטטא :
 השמעת גרזים אלוף נעורי כי באסיליקוס מאהונא נתן תורה
 בפני השרים ורבי המלוכה כי גם ידיו תקצורנה מעשות את
 המאזנים לשקול את הכסא ? כן יבושו כל אויביך החורשים
 עליך רעה .

״אתונא״ השיב רבי גרשם , היתה לפני עיר מושב
 חכמים גדולים ואמנים מפוארים , אבל בני הדורות האחרונים
 נטו מני אורח הישר ויאברו דרך , ועמה גם דעת ותבונת
 אבותיהם אבדה מהם , וכל חכמתם התבלעה .

״היש לאל יד איש לבנות מאזנים גדולים כאלה ?״
 ״אך למותר הוא לבנות מאזנים , כי גם בלעדם יש
 לשקול את הכסא״ .

״האח ! הגידה נא לי איך יוכל הכסא להשקל ?״ קראה
 מעליטטא בחפזה , ותעף בו עיניה היפות בערמה ; אך רבי
 גרשם נחם כרגע על דבריו ויאמר : ״דבר זה לא ידעתי גם אני !״
 ״גרשם אהוב נפשי״ התחננה מעליטטא , נפשך יודעת
 זאת עד מאד , אנא הגידה נא לי זאת , ואתה הלא רמזת
 בדבריך כי לא נכחד ממך גם החכמה הזאת רק כי לא תחפוץ
 להגיד לי , ראה נא כי גם בדבר מצער כזה לא תאמין לי
 ולא תבטח בי״ .

ובדברה הרימה קולה ותבך בכי תמרורים .
 „אל תבכי אהובתי“ אמר רבי גרשם , ובאמת מדוע
 לא אגידה ואספרה לך אם אך ידעתי זאת .
 „אבל אתה ידעת ; כי אין דבר חכמה נעלם ממך ,
 ובטח תדע גם את הדבר הזה , ולולא זאת כי אז לא קלו
 בעיניך בני עיר אַתּוּנא ! הגידה נא לי למצער כי ידעת ,
 ורב לי“ .

„לוא יהי כדברייך , הן אודה כי ידעתי , אבל לא אגלה
 סודי הכמוס הזה לאדם , כי חיי תלואים בסוד הזה , ואותך
 מעלישטא אבקש כי תשימי מעצור לרוחך ובל תפצרי בי לגלות
 אזניך , כי כַּנְטַל החול יכבד הסוד הזה על לבך , ומה נָקַל
 לאויבי נפשי המחפשים עלילות ברשע להתגולל עלי ולדכאני ,
 להתחכם לחקור ולרלות את הסוד הזה מעומק לבב נְשִׁי !“
 „התאמין אישי כי אני אגלה סודך לאיש אחר ?“
 „לא , זאת לא אאמין ; אבל לב האדם רך ורפה הנהו
 ולא יעצור כח לעמוד בנסיון !“

„הוי ! קראה מעלישטא , הוא הדבר הזה אשר דברתי ,
 כי לא תאהבני ולא תבטח באמונת לבי ! כי כל אשר אבקש
 ממך תחשוך ממני !“

„הנה ענה תעני בי , החשכתי ממך מאז ועד עתה את
 כל אשר שאלת ממני בכסף ובוהב , לבושי מחלצות ועדי
 עדיים , האם לא מלאתי את כל משאלות עיניך , ותאות לבך
 האם מנעתי ממך ?“

„מה יסכנו לי כל עכיות חמדה אלה , אם נפשי מלאה
 יגון דאגה ועצב כל הימים ! מה לי הכסף והזהב , לבושי שש
 ורקמה אשר הלבשתני אם לבך איננו עֲלָם עמדי ? קח לך
 תשורותיך אלה אשר לא תועילנה לי , רק יוסיפו להרבות
 תונת נפשי ומחץ לבבי ! הה מי ישים קץ לחיי עמל ותלאה

באלה

(פאוח' 1)

כאלה? ! מי יתן וּמִתִּי הַיּוֹם וּשְׁכַבְתִּי עִם אֲבוֹתַי , וְאִז אֲדַע כִּי
לְבַטַח אֲשַׁכְנָה בְּגִי'א נְשִׂי'ה !

מַעֲלִיטִמָּא ! מַדּוּעַ תְּצַמִּידִי דְּבָרִים כְּאֵלֶּה אֲשֶׁר יִפְלְחוּ
כַּחֲץ כְּלִיּוֹתַי וּלְבִי? וּמָה יִסְכּוֹן לְךָ אִם תִּדַּע אֵיךְ יִשְׁקַל כֶּסֶף הַקִּיסָר? "
אֲמַנָּם כֵּן לֹא יִסְכְּנוּ לִי , אֵךְ בְּהַגִּידְךָ לִי , אֲנֹכַח לְדַעַת
כִּי אִישִׁי יֵאֱהַבְנִי וּלְבַב בְּעָלִי בַטַח בִּי , אֲבָל יִדְעַתִּי כִּי לֹא
תֵאֱהַבְנִי ! הַנִּיחָה לִי אִיפּוֹא לְצֵאת מִבֵּיתְךָ וּלְעֹזְבָהוּ , וּבֹוה תַעֲשֶׂה
לִי חֶסֶד כִּי תַחֲשׂוֹךְ מִמֶּנִּי כַעַם וְחַמָּה אֲשֶׁר תִּמְיֵט עָלַי צַרְתִּי
וְאוֹיְבֵי־תִי יוֹם יוֹם .

מַעֲלִיטִמָּא חֲמַדַת לְבָבִי , לֹא אוֹכַל לְחַיּוֹת בְּלַעֲדִיךָ כִּי
עַמְךָ מִקּוֹר הַיּוֹם ! הִרְגַעִי נָא וְאֲמַלֵּא אִפּוֹא מִשְׁאֵלַת לְבָךְ
וְאֲגַלֶּה לְךָ סוּדִי . . . . . אֵךְ לֹא , לֹא אֲנִיד . . . . . כִּי לֹא אוֹכַל ,
וְגַם יִרָא אֲנִכִי מִהַגִּיד לְךָ !

מַדּוּעַ לֹא תוֹכַל? מַמִּי תִירָא? וּמִי זֶה יַעֲצוֹר בְּעַדְךָ?
שְׁמַעִי נָא אֵלָי וְאֲנִי אֲסַפֵּר לְךָ מִמִּקְרָה אַחַד אֲשֶׁר קָרָה
בִּימֵי קְדֻמוֹנִים , אֲשֶׁר קִרְאתִיו בְּסַפֵּר עֵתִיק יִשָּׁן נוֹשָׁן : שְׁלֹמֹה
הַמֶּלֶךְ הַחֲכָם מְכַל אָדָם יֹדַע וְהַבִּין גַּם אֶת שֵׁיחַת הַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמוֹת
וְצַפְצוֹף הָעוֹפּוֹת וְהַצִּפְרִים . וַיְהִי הַיּוֹם וַיּוֹאֵל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַעֲשׂוֹת
טוֹבָה עִם עַבְדּוֹ הַנְּאֻמָּן אֱלִימֶלֶךְ וּלְהַתָּה לוֹ עוֹשֶׁר וְנַכְסִים ,
וַיִּמְאַן אֱלִימֶלֶךְ וַיֹּאמֶר : אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ אֵל תִּתֵּן לִי כֶסֶף וְזָהָב
עוֹשֶׁר וְנַכְסִים , כִּי תוֹדוֹת לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל רַב , אֵךְ אִם יֵשׁ אֶת
נַפְשְׁךָ לְהִיטִיב עִמִּי , הוֹרְנִי נָא לְדַעַת אֶת שֵׁיחַת הַחַיּוֹת וְצַפְצוֹף
הָעוֹפּוֹת כִּי בְּאֵלֶּה הַפְּצַתִּי וְכֹל יָמַי חַיִּי לֹא אֲשַׁכַּח חֶסֶדְךָ .
אֲנִי אֲמַלֵּא רְצוֹנְךָ אֲמַר הַמֶּלֶךְ אֲבָל יָדוּעַ תִּדַּע כִּי בַיּוֹם
גְּלוּתְךָ אֶת הַסוּד הַכְּמוֹס הַזֶּה לְאָדָם לְמֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה , כִּי
אִז מוֹת תָּמוֹת , וְהֵיךְ לְשֹׂאֵל יִגִּיעוּ . פְּקוּדַתְךָ תִּשְׁמַר רוּחִי
עִנָּה אֱלִימֶלֶךְ , וְעַבְדְּךָ יִהְיֶה נוֹהַר מְגַלּוֹת סוּדְךָ לְאִישׁ אַחֵר .
וַיִּלְמְדוּ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְדַעַת שֵׁיחַת הַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמוֹת

וצפצוף העופות והצפרים, ואלימלך שמח מאד ויודה למלך על טובו וחסדו וילך וישב לביתו, ויקח לו אשה ויראה עמה חיים מאשרים, שלום ושלוה במגורם, השקט ובטחה במכונם. ויהי היום ואלימלך יושב על יד אשתו, והנה בא השור ממלאכתו בשדהו, ויביאהו העבד אל הרפת ויעמידהו אצל החמור אשר היה חולה ביום ההוא, ויתן מספוא לשניהם, וישמע אלימלך את השור והחמור מדברים איש אל רעהו, השלום אתה אחי? שאל החמור את השור. אהה! אין שלום ענה השור. כל היום אשבע עמל ותלאה, יעמיסו עלי משא לעיפה, וכמעט נטיו רגלי, ורבצתי תחת משאי, העבד יקללני קללה נמרצת או ישחק על משבתי, ויכני חרם ואין מציל. הקשיבה נא לעצתי אמר אליו החמור בערמה. אנכי אבקש לך מנוח אשר ייטב לך: שכב על משכבך והתחל ולמען אשר יאמין אדוננו כי אינך בריא זאת עשה, אל תאכל מספוא כל הלילה, והיה כי חלית וכחך עזבך, ואז תראה בעליל איך יניח אדוננו את ידו הקשה ממך ותנוח מרגזך ומעמלך, וכן עשיתי גם אני בלילה העבר, ועל כן נשארתי היום ברפת ולא יצאתי לפעלי ולעבודתי אל השדה.

וייטיבו דברי החמור בעיני השור ויאמר: עצתך טובה ונכחה, וכדברך אעשה. ויהי בחצות הלילה ויקם החמור ויאכל את כל המספוא אשר שמו לפניו וגם לפני השור ולא השאיר רק מעט מזער. כשמוע אלימלך את עצת החמור וכראותו את כל אשר עשה, מלא שחוק פיו על ערמתו ותחבולתו, ותשאלהו אשתו ותאמר: למה זה תשחק? ויען אלימלך: נזכרתי דבר אחד אשר קרה לי לפני ימים כבירים ושחקתי. ויהי בבוקר ויאמר אלימלך לנערו: הן השור חולה את הליו ואין בו כח לעשות מלאכתו, לכן תבוש את החמור ויעבוד היום כפלים למען יעשה גם את מלאכת השור. ויעש

העבד כאשר צוה עליו אדונו, ויהי בערב והחמור שב מן
 השדה עיף ויגע מאד וישאלהו השור לשלום. אין שלום
 בעצמי" אמר החמור "אך נבהלתי היום כי שמעתי אומרים:
 כי אם לא ישוב השור לאיתנו נשחטתהו ונאכל את בשרו!
 ויחרד השור חרדה גדולה עד מאד, ויקם מרצו ויתנפל
 על בלילו כארי על מרפו, ויאכל את כל אשר שמו לפניו
 לא נשאר שריד. כשמוע אלימלך את ערמת החמור גם
 בפעם הזאת, וימלא פיו שחוק נורא עד כי השתוממה
 אשתו עליו ותאמר: הפעם לא אניחך עד אם תגיד לי למה
 זה צחקת ולא תשעה עוד בדברי שקר". אני האמת אניד
 לך ענה אלימלך כי שמעתי את אשר נדברו החמור והשור
 איש אל רעהו, ואשחק". ומאין ידעת את שיחתם?". וזאת
 למדני המלך שלמה". אהה אישי היקר! הן ידעת את
 החכמה הנפלאה הזאת ולי אני אשתך לא הגדת? אנא למדני
 גם אותי לדעת את החכמה סגלת אלהים זאת!". וזאת לא
 אוכל ענה אלימלך. הרוחות הסרים למשמעת שלמה, הם
 יצעידוני למלך בלהות". אפס לשוא התחנן אלימלך לאשתו,
 כי היא האיצה בו ותציקהו ותאלצהו עד אשר אמר לגלות
 לה את סודו, אך בראשונה לקח לו גליון וקסת הסופר
 וישב אל השלחן לכתוב בספר את אשר יצוה לביתו בטרם
 ילך ואיננו. דממה איומה שוררת בבית, כל פנים קבצו
 פארור ועצבת נוראה פרושה על כל איש, והנה פתאם
 הקשיבו אזני אלימלך קול המולה ומהומה רבה בתוך החצר,
 וישקף בעד החלון וירא והנה הכלב יריב בחוקה את התרנגול.
 הכלב שכב למעצבה לפני פתח סבתו, כי דאבה נפשו על
 אדות אדונו ההולך למות; אך התרנגול בא בפנים צהלים
 אל תוך החצר בחברת נשיו הרבות ויקרא בתרועה גדולה
 בדרכו: קוקיריקו! אוי לך אכזרי! אמר אליו הכלב בשצף

קצף, האינך רואה כי אדוננו הישר הגיע עד גשערי מות ו
 ואתה תגיל ותשמח ולא תנוד לו, אף לא תשית לב לאסונו! "
 "האתעצב אל לבי" אמר התרנגול "בגלל הפתי והסכל הזה
 אשר באולתו ישיא מות עליו רק למען מלאת חפץ אשתו?
 ראה נא, לי עשרים נשים, לבנות ושחורות, ירקות ואדומות, —
 ואין אחת מהן אשר תזיד את לבה למרות את פי, ולתת לי
 כתף סוררת, מה גם כי לא תרהיבנה להשתרר אלי, ואדוני
 הסכל, לו אשה אחת ואין לאל ידו למשול בה, והנתו הולך
 למות רק יען כי כן תחפוץ אשתו! אין רחמים לפתי וסכל
 כמוהו!". בתרועה גדולה מהר התרנגול ללכת מן החצר ונשיו
 הרבות הלכו בעקבותיו. כשמוע אלימלך את דברי התרנגול
 צלה עליו רוח אמיץ, המישל ופחד עמו, וימהר ויקרע את
 הגליון אשר כתב לגורים, וכאשר החלה האשה להציקהו
 עוד הפעם אז הראה אותה לדעת כי כאיש גבורתו, עד
 כי חדלה מהפציר בו עוד, וככה כלו ימיהם בטוב ושנותיהם
 בנעימים וסודו הפמוס ירד אתו קברי.

"ידעתי אל מה ירמזון מליך" אמרה מעליטמא ככלות
 רבי גרשם את דבריו "אפס משלך אינו דומה לנמשל, אני
 אינני חפצה במותך, רק לדעת כי לבך שלם עמי כל ישעו
 וחפצי, אבל אתה תירא ותפחד פן אגלה סודך — ולולא באמת
 ובתמים אהבתני, כי אז לא יראת פן אשקר באמונת לבבי אליך".
 וימאן עוד רבי גרשם לשמוע למשאלות לבב אשתו,
 אך באחרונה לא עצר כח נגדה, כי כדלילה אשת שמשון
 אלצתהו בדברים ותציקהו עד מות ולא נתנה לו מנוח כל
 הימים, עד כי למרות חפצו גלה לה את כל סודו ותעלומת
 לבבו, וימסור את נפשו ביד האשה המבישה והבוגדה הזאת.